

акти з моменту їх опублікування [3, с.63–64; 16, с.56; 17, с.38–40; 7, с.111].

Виходячи з зазначених міркувань, вітчизняне законодавство потребує свого удосконалення в цьому напрямку. Таким чином, розмежувавши різні аспекти темпоральної дії нормативних актів, ми системно розглянули можливі способи визначення початку їх календарної дії, з'ясували їх відображення в українському законодавстві, звернули увагу на окремі проблеми, що існують у цій сфері.

Висновок. Таким чином, у запропонованій дефініції деталізовано певні ознаки нормативності правового впливу: коло його адресатів має бути нормативно визначене, однак не персоніфіковане; стосовно них цей вплив має бути прямим (безпосереднім).

Література:

1. Асланян Н.П. Основные начала российского частного права : автореф. на соискание учен. степени д-ра юрид. наук / Н.П.Асланян. – М., 2016. – С. 50 с.
2. Бахрах Д. Н. Действие норм права во времени: Теория, законодательство, судебная практика / Д. Н. Бахрах. – М. : Норма, 2014. – 224 с.
3. Андреева М. Л. Действие налогового законодательства во времени : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук : 12.00.07 / М. Л. Андреева. – М., 2014.– 25 с.

Юридичні науки

ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Губиш О. А.,

Студент юридичного факультету

Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

м. Тернопіль, Україна

Характеризуючи правосуб'єктність за цивільним правом, варто зазначити, що традиційно цивільно-правовою доктриною терміну «правосуб'єктність» надається узагальнюючий характер, який розкривається через поняття правоздатності

та дієздатності. Так, О. О. Красавчиков був переконаний, що правоздатність виступає у вигляді загальної основи, яка визначає характер та обсяг прав, що можуть знаходитись у володінні даного суб'єкта, але правове поняття правосуб'єктності складається із двох основних понять: правоздатності та дієздатності [1, с. 90]. Окремі вчені цивільну правосуб'єктність трактували доволі широко, включаючи до неї, крім правоздатності та дієздатності, додаткові елементи. Так, на думку А. В. Міцкевича, зміст поняття «правосуб'єктність» складається не тільки з правоздатності та дієздатності, а й інших суб'єктивних прав та обов'язків. Це комплексна категорія, яка включає всі юридичні елементи, через які закріплюються відносини між державою та особою, відповідно до її місця в суспільстві [1, с. 89].

На думку О. О. Молчанова, категорія «правосуб'єктність» має усі передумови для включення її до ЦК України, оскільки саме правосуб'єктність здатна повною мірою виражати особливості правового становища суб'єкта цивільного права [2, с. 212]. Цілком погоджуючись із наведеною позицією, зазначимо, що рівноцінної заміни категорії «правосуб'єктність» не існує.

У вузькому розумінні – це категорія, що виступає об'єднуючим ланцюгом між цивільною право- та дієздатністю особи. Саме у вузькому значенні цивільну правосуб'єктність варто було б закріпити у ЦК України. Щодо трактування правосуб'єктності у широкому значенні, то виходячи з точки зору об'єктивного права, остання збігається із поняттям «суб'єкт права».

Отже, варто зазначити, що правосуб'єктність – це характеристика, якість правового статусу. Цивільна правосуб'єктність завжди включає в себе і цивільну правоздатність, і цивільну дієздатність, а тому у загальнотеоретичному аспекті цивільною правосуб'єктністю можна вважати таку характеристику особи, за якої право- та дієздатність виступають передумовою формування правового статусу останньої.

Характеризуючи дієздатність фізичних осіб, варто зазначити, що цивільні правовідносини виникають та існують між людьми. З точки зору організації відносин між ними це можуть бути як окремі люди, так і їх колективи. Фізична особа — це завжди тільки людина. Відокремленість колективу людей як

суб'єкта права досягається завдяки використанню терміна «юридична особа» [2, с. 214]. З цього випливає, що цивільна правоздатність фізичної особи — це здатність конкретної фізичної особи мати цивільні права і нести цивільні обов'язки. Саме таке визначення цивільної правоздатності фізичної особи міститься у ч. 1 ст. 25 ЦК України [3].

Вдаючись до детального аналізу встановленого законодавством порядку реалізації вказаних правомочностей слід зауважити, що в окрему групу слід об'єднати ті із них, здійснювати які фізична особа може лише особисто. Першочергово реалізація цих повноважень пов'язана із досягненням певного віку. При цьому важливо зауважити, що такі винятки із структури правоздатності можна сформулювати лише на підставі систематизації законодавчих положень, які встановлюють обмеження щодо характеру та змісту окремих правомочностей. Об'єм правоздатності недієздатних осіб є більш обмеженим порівняно із правоздатністю осіб, визнаних в установленому законом порядку обмежено дієздатними. Вони не наділені здатністю мати загальні та рівні для всіх права та обов'язки, які можуть здійснюватися лише особисто і виконання яких не може покладатися на інших осіб.

Не менш важливим при характеристиці цивільної правоздатності є з'ясування питання про співвідношення цивільної правоздатності та суб'єктивного цивільного права. Цивільну правоздатність слід відрізняти від суб'єктивного цивільного права. Правоздатність не свідчить про існування у особи конкретного права, а є лише загальною передумовою, на підставі якої за наявності певних юридичних фактів, перелік яких наведений у ч. 2 ст. 11 ЦК України, у особи виникає визначене суб'єктивне право. Ще однією відмінністю між правоздатністю та суб'єктивним правом є те, що права, які входять до змісту цивільної правоздатності, на відміну від суб'єктивних прав, не відповідають конкретним обов'язкам інших суб'єктів. По-третє, суб'єктивне право — це елемент змісту цивільного правовідношення, а правоздатність — ознака суб'єкта цивільного права. Правоздатністю володіють усі фізичні особи в однаковому обсязі (ч. 1 ст. 26 ЦК України). Усім фізичним особам належить можливість мати

право власності, але суб'єктом права власності на індивідуально визначену річ є не усі, а лише конкретна, чітко визначена фізична особа [3].

Фізичні особи вільні у встановленні своїх прав і обов'язків на основі договору та у визначенні будь-яких умов договору, які не суперечать законодавству. Цивільні права можуть бути обмежені на підставі закону і лише в тій мірі, в якій це необхідно з метою захисту основ конституційного ладу, моральності, здоров'я, прав і законних інтересів інших осіб, забезпечення оборони країни і безпеки держави.

Фізична особа, яка досягла вісімнадцять років, має право на шлюб; має право бути донором крові, її компонентів, а також органів та інших анатомічних матеріалів та репродуктивних клітин [4, с. 423]. Згідно з ч. 5 ст. 32 ЦК України за наявності достатніх підстав суд за заявою батьків (усиновлювачів), піклувальника, органу опіки та піклування може обмежити право неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами або позбавити її цього права [3].

У результаті такого звуження дієздатності неповнолітнього право розпорядження його заробітком, стипендією та іншими доходами, включаючи право на отримання відповідних грошових сум, повинно здійснюватися від імені та в інтересах неповнолітнього його батьками, усиновлювачами, піклувальниками. Іншими словами контроль за діями неповнолітнього щодо отримання доходів та розпорядження ними вправі здійснювати за неповнолітнього його батьки, усиновлювачі, піклувальники. Цим позбавлення права відрізняється від його обмеження, тому що при обмеженні права дії з отримання та розпорядженню доходами здійснюються самим неповнолітнім за згодою її законних представників. Отже, охарактеризувавши дієздатність фізичних осіб, варто зазначити, що у сфері наукових розробок правової природи та обсягу правоздатності фізичних осіб не має однозначності. Саме тому розглядувана проблема продовжує залишатися актуальною і такою, що потребує додаткового теоретичного обґрунтування. Ґрунтовне дослідження правоздатності фізичних осіб має виключно важливе значення для більш ефективного захисту прав та інтересів громадян і для подальшого удосконалення чинного законодавства і практики його застосування.

Характеризуючи обмеження дієздатності фізичних осіб, варто зазначити, що об'єм дієздатності залежить від здатності конкретної особи розумно мислити, розуміти зміст норм права, усвідомлювати наслідки своїх дій, наявність життєвого досвіду. Залежно від наявності або відсутності цих характеристик судом може бути встановлено факт обмеження дієздатності, тобто зменшення її об'єму [5, с. 101].

Нормою ст. 36 ЦК України передбачено дві підстави обмеження судом цивільної дієздатності фізичної особи: 1) якщо вона страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними; 2) якщо вона зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

Існують деякі особливості, що мають враховуватись судом при ухваленні рішення по даній категорії справ. Так, при визнанні особи обмежено дієздатною на підставі ч. 1 ст. 36 ЦК, суд має враховувати не тільки юридичний критерій – здатність усвідомлювати свої дії та (або) керувати ними, а і медичний критерій – наявність психічного розладу. Тобто суттєвим значенням буде не тільки встановлення психічного розладу, а і визначення ступеню (глибини) зміни особистості внаслідок душевної хвороби, тобто визначити яким чином хвороба впливає (або може вплинути) на здатність особи усвідомлювати значення своїх дій і можливість керувати ними.

Законодавство України встановлює презумпцію психічного здоров'я людини, якщо інше не буде встановлено в законному порядку. Відповідно до ст. 3 Закону "Про психіатричну допомогу" кожна особа вважається такою, що не має психічного розладу, доки наявність такого розладу не буде встановлено на підставах і в порядку, передбачених цим Законом та іншими законами України [3].

Судове рішення у справах про визнання особи обмежено дієздатною внаслідок зловживання алкогольними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо має ґрунтуватись на встановленні наступних обов'язкових фактів: по – перше, це встановлення факту зловживання

зазначеними напоями, засобами, речовинами або діяльністю; по – друге, внаслідок даних дій поставлення себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

Розширення законодавчих підстав обмеження дієздатності необхідне та не можна не погодитись із намаганням законодавця покращення життєвого рівня в Україні та зменшенню впливу негативних соціальних явищ. Ще 25 червня 2009 року набрав чинності Закон України "Про заборону грального бізнесу в Україні", де ст. 2 в Україні встановлюється заборона грального бізнесу та участь в азартних іграх [2]. Головною мотивацією прийняття Закону було масове поширення ігрових автоматів, що були доступні для кожної категорії населення, залучаючи як підлітків, молодь та інших верств населення, які замість пошуку роботи займались пошуком легкого та швидкого збагачення.

Фізична особа вважається недієздатною з часу набрання законної сили рішенням суду про визнання її недієздатною, але у випадках, коли від часу виникнення недієздатності залежать певні правові наслідки, суд на прохання осіб, які беруть участь у справі, з урахуванням висновку судово-психіатричної експертизи й інших даних про психічний стан фізичної особи, в рішенні може зазначити, з якого часу фізична особа є недієздатною. Рішення суду після набрання ним законної сили надсилається органу опіки та піклування.

Отже, охарактеризувавши обмеження дієздатності фізичних осіб, варто зазначити, що необхідно ввести наступні підстави обмеження дієздатності фізичних осіб, а саме: психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними; зловживання спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами; ставлення особою себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

Література:

1. Красавчиков О. А. Юридические факты в советском гражданском праве / О. А. Красавчиков. – М. : Госюриздат, 1958. – 182 с.
2. Молчанов А. А. Гражданская правосубъектность коммерческих органи-

заций : дис. ... док. юрид. наук : 12.00.03 / Молчанов Александр Александрович. – СПб., 2002. – 453 с.\

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року, зі змінами станом на 11 серпня 2013 року // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rada.gov.ua

4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецовой, В.В. Луця. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - Т. 1.- 832 с.

5. Орлова О.Б. Дееспособность физических лиц в российском гражданском праве: Диссертация канд. юрид. наук. – М., – 2009.

УДК 347

Юридичні науки

СПОСОБИ ЗАХИСТУ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Гуменюк І.Т.,

студентка юридичного відділення

Галицького коледжу імені В'ячеслава Чорновола

м.Тернопіль, Україна

Поновлення порушеного права є першим спеціальним способом захисту, яким можуть бути захищені майже всі особисті немайнові права, а саме їх поновлення у випадку порушення. Щодо цього способу захисту, то слід зауважити, що він може бути застосований за сукупності таких умов:

а) підставою для цього захисту є порушення особистого немайнового права. Це означає, що у випадку загрози порушення, оспорення, заперечення чи невизнання цей спосіб захисту може бути не застосований.

б) порушення цього права здійснюється з сторони органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, від імені яких виступають відповідні посадові чи службові особи, а також з боку фізичних або юридичних осіб;

в) порушення цих прав відбувається внаслідок рішення, дії або бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки